ριον ὅπου τὴν πάρῃ· ἑορτάσοι δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος θείαν ἔγερσιν εὐθύμως καὶ σωτηριωδῶς.

αψλζ΄ Ἀπριλίου η΄

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος

Δ) Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ ἐκ Λέρου Γεράσιμος ἦν ἀνεψιὸς τοῦ Ἡρακλείας Γενναδίου διακονήσας παρ' αὐτῷ ὅτε ἦν εἰσέτι ὁ θεῖος αὐτοῦ μητροπολίτης Χίου· μετὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ Γενναδίου εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας (1714), τὸν τόπον αὐτοῦ κατέλαβεν ὁ Γεράσιμος διὰ κανονικῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τοὺς Χίους, οἵτινες ἐπεζήτησαν ὡς μητροπολίτην αὐτῶν τὸν συμπολίτην αὐτῶν Δανιὴλ[1]), ἐπίσκοπον ὄντα Κυδωνιῶν (τῆς Κρήτης). Εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Χίων ὑπεχώρησεν ὁ πατριάρχης Κοσμᾶς ὁ Γ΄ καὶ ἀνέδειξε μητροπολίτην Χίου τὸν Δανιήλ· ὁ Γεράσιμος βιαίως ἀπομακρυνθεὶς διὰ τζαούση ἐκ Χίου[2]) κατέφυγεν εἰς Κων]πολιν ἐφησυχάζων καὶ μετὰ δύο ἔτη τὸ 1716 προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας· καὶ ὡς τοιοῦτος φέρεται ὑπογεγραμμένος τῷ 1717 εἰς συνοδικὰ γράμματα[3])· ὡς συνοδικὸς παρέμεινεν ἱκανὰ ἔτη ἐν Κων]πόλει ὁπότε ἀποθανόντος τῷ 1726 αἰφνιδίως τοῦ Ἡρακλείας Καλλινίκου διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας, τὴν ὁποίαν ἐποίμανεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέχρι βαθυτάτου γήρατος παραιτηθεὶς ὀγδοηκοντούτης τῷ 1760[4]) καὶ ἀποθανὼν μετὰ ἓν ἔτος (10 Σεπτεμβρίου 1761).

---

1) Φρονῶ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Ἀμάντου ὅτι ὁ Δανιὴλ ἦν Χῖος (πρβλ. Ἑλληνικὰ Δ, 58) καὶ οὐχὶ Ἄνδριος ὡς εἰκάζει ὁ Δ. Πασχάλης (Θεολογία Ζ, 220), διότι οὐδεὶς ἄλλος λόγος συνέτρεχε νὰ προτιμήσουν οἱ Χῖοι ἁπλοῦν ἐπίσκοπον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, οἷος ἦτο ὁ Δανιήλ, ἂν δὲν ὑπῆρχον λόγοι πατριωτικῆς φιλοτιμίας.

2) Ἀ μ ά ν τ ο υ, Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Χίου Ἑλληνικὰ Δ, 57.

3) «Θρακικὰ» Ε΄, 14.

4) «Θρακικὰ», ΣΤ΄, 27.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Περὶ τοῦ Γερασίμου ἔγραψε τὰ εἰκότα ὁ Μ. Γεδεὼν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ (τ. Η΄, (1887—88) σ. 399—401) πλατύτερον δὲ μετὰ συμπληρωματικῶν πολυτίμων πληροφοριῶν διέλαβε τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὰ «Θρακικὰ» (τ. Ε΄, (1934) σ. 7—27), ὥστε περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερον.

Τέσσαρα γράμματα τοῦ Γερασίμου εὑρεθέντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου καὶ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἀποκαλύπτουσι σημεῖά τινα τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ δράσεως. Τὸ πρῶτον τούτων ἐγράφη τῷ 1720 ὅτε ἦν εἰσέτι μητροπολίτης Νικαίας, διὰ τούτου καθιστᾷ γνωστὸν εἰς τὸν Ἄρτης Νεόφυτον ὅτι κατὰ πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν, τὸ ἐτήσιον ἐπίδομα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας, θὰ λαμβάνῃ ὁ Ρεφερενδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντῖνος Λεονταρίδης διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδουλεύσεις· τὸ ἐπίδομα τοῦτο θὰ εἰσπράττῃ ὁ Ἄρτης καὶ θὰ ἀποστέλλῃ τοῦτο εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ρεφερενδάριον, ὡς τὸ γράμμα τόδε διαλαμβάνει.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

1

Πανιερώτατε.... κὺρ Νεόφυτε εὐνοϊκῶς προσαγορεύομεν ἣν καὶ διαφυλάξοι ὁ Κύριος ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ.

Μὲ τὸ παρόν μας ἀδελφικὸν γράμμα δηλοποιοῦμεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ὅτι τὴν ἐτήσιον ἀποκοπὴν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας ὁ παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης τὴν εὐηργέτησε καὶ τὴν ἐδώρησε μὲ συνοδικὴν γνώμην πρὸς τὸν λογιώτατον **ρεφερενδάριον τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κυρίτζη Κωνσταντῖνον Λεονταρίδην**, *περὶ ἧς ὁ παναγιώτατος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς γράφομεν τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας δηλοποιοῦντες τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐντειλάμενοι αὐτῇ νὰ τὴν πέμπῃ κατ' ἔτος πρὸς τὴν αὐτοῦ λογιότητα ἐφ' ὅρον ζωῆς αὐτοῦ. Τὸ λοιπὸν παρακαλοῦμεν τὴν ἀρχιερωσύνην σου νὰ τὴν παραλαμβάνῃ ἀπὸ τὴν θεοφιλίαν του τὴν ἐτήσιον ταύτην ἀποκοπὴν ἐν καιρῷ τῷ διωρισμένῳ, δηλονότι ἀπὸ τῆς ἐλευσομένης δεκάτης τετάρτης ἰνδικτιῶνος, καὶ νὰ τὴν ἀποστέλλῃ πρὸς τὸν αὐτὸν ρεφερενδάριον, ὁ ὁποῖος καθὼς ἐδοκιμάσθη ὄχι μόνον εἶνε παλαιὸς καὶ πιστὸς δουλευτὴς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν κοινὸς εὐγνώμων καὶ πρόθυμος κατὰ πάντα, καὶ*

θέλει γνωρίζει καὶ ἐκ μέρους τῆς ἀρχιερωσύνης σου τὴν εὐποιΐαν ταύτην· οἱ δὲ χρόνοι αὐτῆς εἴησαν πολλοὶ καὶ εὐτυχεῖς.

αψκ΄ (1720) Φεβρουαρίου ιε΄

Τὴν δὲ παροῦσαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολὴν θέλει τὴν στείλει ἀσφαλῶς πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας καὶ θέλει γράψει εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἡ ἀρχιερωσύνη σου τὸ ὄνομά του, τὸ ὁποῖον ὡς ἀγνοούμενον ἐδῶ δὲν ἐπιγράφει

ὁ ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀδελφὸς
καὶ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς

† Νικαίας Γεράσιμος
† ὁ Προύσης Κύριλλος
† ὁ Λαρίσσης Παρθένιος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Ἅγιος Ἄρτης συμμορφούμενος πρὸς συνοδικὴν ἀπόφασιν ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ γνωρίσῃ αὐτῷ τὰ συνοδικῶς ἀποφασισθέντα, ἀλλ' οὗτος δυστροπῶν, ὄχι μόνον ἠρνήθη νὰ ἀποτίσῃ τὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κανονικὰ δικαιώματα, ἀλλ' ἐξετράπη καὶ εἰς ὀνειδισμούς. Τὰς κακὰς ταύτας διαθέσεις τοῦ δυστροποῦντος Λευκάδος ἐγνώρισεν ὁ Ἄρτης εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ρεφερενδάριον, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἀκολούθου ἀπαντητικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς.

1

Τὸ ἱερὸν αὐτῆς γράμμα γεγραμμένον τῇ κβ΄ τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἔλαβον τῇ ιζ΄ τοῦ τρέχοντος καὶ ἐχάρην ἐκ καρδίας διὰ τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐμοὶ λίαν ἐφετὴν ὑγείαν αὐτῆς. Ἔγνων καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ἐλυπήθην διὰ τὰς ἐπισυμβάσας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς συγχίσεις καὶ ἀκαταστασίας, γνωρίζωντας πῶς συμπάσχει βέβαια καὶ ἡ ὑμετέρα πανιερότης.

Ἑπομένως ἀθύμησα διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς πληρωμῆς τῆς ἀποκοπῆς τοῦ Λευκάδος, ἐπειδὴ ἕως τώρα ἤλπιζα νὰ τὰ ἀπολαύσω διὰ τῆς εὐνοϊκῆς προσπαθήσεως αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν πάλιν καὶ πάλιν εἶμαι καὶ εὑρίσκομαι εὔελπις καὶ τὴν περιμένω νὰ μὲ τὰ στείλῃ χωρὶς μακρότητας ἡμερῶν. Ἰδοὺ καθὼς μὲ προστάζει γράμμα πατριαρχικὸν ἐπιτάττον τὸν Λευκάδος νὰ πληρώσῃ πρὸς τὴν ὑμετέραν πανιερότητα μετ᾿ εὐπειθείας τὴν ἀποκοπὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ τὴν λαμβάνω ἐγὼ δι᾿ αὐτῆς, καὶ νὰ δε᾿χῃ πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ ὀφειλομένην εὐπείθειαν καὶ νὰ μὴν ἀνθίσταται εἰς τὴν πληρωμήν, μήτε νὰ ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν καὶ τὰ παραπλήσια ἐπιτακτικὰ καὶ ὀνειδιστικά· τὴν δὲ ἀπόδειξιν τὴν ἐξοφλητικὴν τῆς ιδ΄ Ἰνδικτιῶνος ὑπογραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν Δεσπότου τὴν ἐνεχείρισα τῷ ἄρχοντι κυρίτζῃ **Γεωργάκῃ βασιλικῷ μοσελίμῃ**, υἱῷ δηλονότι τοῦ διδασκάλου μου, διὰ νὰ τὴν ἀποστείλῃ πρὸς τὴν ὑμετέραν πανιερότητα· εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἔγραψα τέσσαρας χιλιάδας καὶ ὀκτακόσια ἄσπρα· ἡ πανιερότης σας γνωρίζετε καλύτερα· καὶ ἂν εἶνε περισσότερα κάμετε τὴν κυβέρνησιν ὁποῦ νὰ ὀφεληθῶ. Περὶ τούτου δὲν πολυλογῶ διότι εἶμαι πληροφορημένος πῶς ἀγαπᾶτε τὴν ὠφέλειάν μου. Μὲ γράφετε πῶς καὶ ἄλλοτε μὲ ἐγράψατε διὰ νὰ στείλω γράμμα πατριαρχικὸν ἐπιτακτικὸν ἕνεκα τοῦ Λευκάδος· ἀμὴ ἐγὼ μάρτυς ὁ Θεὸς δὲν ἔλαβα τοιοῦτον γράμμα, μήτε τοιαύτην παραγγελίαν ἐκ μέρους της, ὡς φαίνεται θέλει περιέπεσεν· ἅπαξ πρὸ πολλοῦ ἔλαβον τίμιόν σας γράμμα εἰς ἀπόκρισιν τοῦ εὐτελοῦς μου γράμματος καὶ εὐθὺς ἔκαμα προσκυνητῶς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν πανιερότητά σας. Ἔτζι νὰ σᾶς πολυετήσῃ ὁ Θεός, Δεσπότη, προσπάθησον διὰ τὴν εἰρημένην ἀποκοπὴν νὰ μὲ ἐγχειρισθῇ χωρὶς ἀργοπορίαν καὶ θέλω γνωρίζει τὴν χάριν διπλάσιον καὶ πολλαπλάσιον. Ἡ δούλη σας καὶ κατὰ πνεῦμα ταπεινὴ θυγάτηρ σας σύζυγός μου ἐδέχθη προθύμως καὶ εὐλαβῶς τὶς εὐνοϊκὰς προσρήσεις τῆς ὑμετέρας πανιερότητος καὶ ἀποδίδει πρὸς αὐτὴν τὴν προσήκουσαν προσκύνησιν καὶ εὐχαριστᾶ διὰ τὴν εὐνοϊκὴν διάθεσιν ὁποῦ ἔχετε εἰς αὐτήν, θαυμαζομένη πῶς χωρὶς νὰ ἰδῆτε ἐξ αὐτῆς δούλευσιν καὶ παράστασιν τὴν ἁρμόζουσαν, τὴν ἔχετε εἰς ἐπαινετὴν διάθεσιν. Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν προσκυνητῶς· αἱ δὲ πανίεροι εὐχαὶ τῆς ἡμετέρας πανιερότητος εἴησαν μετ᾿ ἐμοῦ καὶ τὰ ἔτη αὐτῆς θεόθεν πάμπολλα καὶ πανευτυχῆ.

αψκα΄ Ἰανουαρίου ιη΄

εὐλαβὴς καὶ εὐγνώμων δοῦλος

Ρεφερενδάριος Κωνσταντῖνος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τὰ τρία ἑπόμενα γράμματα ἐστάλησαν τῷ Ἄρτης ἐκ Ραιδεστοῦ, ὅτε ἦν μητροπολίτης Ἡρακλείας· ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 ἐπιστολῇ παραπονεῖται διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ μητροπολιτικοῦ οἰκήματος καὶ τὰς δυσχερείας πρὸς ἔκδοσιν κυβερνητικῆς ἀδείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέου καταλλήλου κτιρίου· ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 4 ποιεῖται λόγον περὶ πυρκαϊᾶς ἐν Ραιδεστῷ, ἥτις προυξένησε μεγάλας ζημίας καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς γείτονας.

2

Τὴν πανιερότητά της ἀκριβῶς προσκυνοῦμεν καὶ ἡδέως ἀσπαζόμεθα δεόμενοι τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ ἵνα τὴν διαφυλάττῃ ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ μετὰ τῶν ἐφιεμένων ἀγαθῶν· παρὰ Θεοῦ, θείῳ ἐλέει καὶ δι' εὐχῶν τῆς πανιερότητός της ὑγιαίνομεν καὶ ἡμεῖς· ἀφ' οὗ ἤλθαμεν, ἀδελφέ, ἐδῶ εἰς Ραιδεστὸν δὲν ἡσυχάσαμεν τελείως ἀπὸ ταῖς φροντίδες τῶν διαφόρων ὑποθέσεων τῶν χριστιανῶν μας· ἄλλο δὲ ὅπου τώρα νὰ καθήσωμεν δὲν ηὕραμεν νὰ μὴν μᾶς ἐνοχλῇ ὁ ἄνεμος καὶ διὰ τοῦτο σπεύδομεν νὰ κάμωμεν τίποτες μερεμέτι, ἕως ὅπου δι' εὐχῶν της νὰ νεύσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὰς καρδίας τῶν κρατούντων καὶ μᾶς δοθῇ ἄδεια νὰ φτιάσωμεν καθὼς θέλομεν καὶ ἀγαποῦμεν. **Ὁ παπᾶ κὺρ Γερμανὸς** *τὴν προσκυνᾶ καὶ δι' ἀγάπην της καὶ διὰ τὴν προκοπήν του τὸν ἀγαποῦμεν κατὰ πολλὰ κράζοντές τον συνεχῶς εἰς τὸ τραπέζι μας. Ἄς μᾶς γράψῃ δὲ καὶ ἡ πανιερότητά της τὴν ἀγαθήν της ὑγείαν ἂν εἶνε ὁρισμός της· τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν πανευτυχέστατα.*

αψκη' Ἀπριλίου θ'

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

Τὸν τιμιώτατον **Χατζῆ Φερζουλὰ** *καὶ* **μισὲρ Τζανῆ** *εὐχόμενοι χαιρετοῦμεν.*

3

Πρέπει νὰ παραπονῆσαι, ἅγιε γέροντα, ὁποῦ δὲν ἐννοιάζομαι νὰ σὲ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

στείλω καμμίαν φορὰν τίποτες· ὅμως τὶ νὰ κάμω; δὲν εἶμαι Νικαίας ὁποῦ νὰ σὲ στείλω ἀπὸ τὸ μετόχι τοῦ τόπου ἐκείνου· εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου κεράσια καὶ βύσινα εὑρίσκονται, τὰ ὁποῖα αὐτοῦ εἶνε πολλά· ἐλιαῖς μοῦ εὑρέθησαν καλαῖς καὶ ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ στέλλω ἕνα βαρέλι, μὲ ἕνα κουτὶ χαλβᾶ καὶ ἓν κουτὶ ραὰτ λουκοὺμ διὰ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν καὶ νὰ γευθῇς μὲ ὑγείαν καὶ μὴ ἀλησμονῇς, ἀδελφέ, εἰς τὰς εὐχάς σου σὲ παρακαλῶ· καὶ οἱ χρόνοι σου θεόθεν πλεῖστοι καὶ ἀγαθοί.

αψλθ΄ Φεβρουαρίου ιγ΄

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

4

Τὴν ἡμετέραν πανιερότητα ἀσπαζόμενοι χαιρετοῦμεν καὶ ἡδέως προσαγορεύομεν δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς χρόνους μακροὺς διὰ νὰ παρακαλῇ τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἐπιστολήν της ἐλάβομεν ὁμοῦ καὶ τὰ σταλθέντα καὶ εὐχαριστοῦμεν· ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὰ ἐδικά μας ἐκάψαμεν καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἐστείλλετε, διότι ἡ πυρκαϊὰ ὁποῦ ἔγινεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἔκαμε πολὺν ὄλεθρον καὶ εἰς τοὺς γειτόνους καὶ εἰς ἐμένα τὸν ἁμαρτωλόν, καθὼς θέλει σᾶς τὰ γράψει ὁ ἅγιος Ξάνθης· παρακαλῶ μὲ θάρρος νὰ δεχθῇ μερικὴν μουροῦναν, δύο ζευγάρια κουντοῦρες καὶ τρία γεμενία, πρὸς τούτοις δὲ μὲ κάμνετε χάριν μεγάλην προστάζωντάς με εἰς ὅ,τι χρειάζεται νὰ μοῦ γράφῃ νὰ τὸ τελειώνω μέ προθυμίαν. Ταῦτα μέν, ἡ δὲ εὐχὴ τῆς ὑμετέρας πανιερότητος εἴη μοι φυλακτήριον.

αψλθ΄ Ἰουνίου 15

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ε΄) Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τὰ κατὰ τὸν Ἡρακλείας Μελέτιον εἶναι ἱκανῶς ἐξηκριβωμένα ἐξ ὅσων διέλαβεν ἐν τοῖς Θρακικοῖς (Ε΄. 29—36) ὁ Γεδεών. Μέλος τῆς συγ-